

คู่มือ
การใช้งาน**ลิขสิทธิ์**
ที่เป็นธรรม

DIP
กรมทรัพย์สินทางปัญญา
DEPARTMENT OF INTELLECTUAL PROPERTY

กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์

คู่มือ
การใช้งาน **ลิขสิทธิ์**
ที่เป็นธรรม

font

เลขทะเบียน **M** 0149808

วันลงทะเบียน **20** ก.ย. 2559

เลขเรียกหนังสือ 346.0482
9 645
2659

กรมทรัพย์สินทางปัญญา
กระทรวงพาณิชย์

สารบัญ

การใช้งานลิขสิทธิ์ที่เป็นธรรมเนียมเบื้องต้น

1. วัตถุประสงค์การจัดทำคู่มือ 7
2. สิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ 8
3. สิ่งที่ไม่ใช่ลิขสิทธิ์ 8
4. องค์ประกอบข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ 9
5. เกณฑ์การพิจารณาในการใช้งานลิขสิทธิ์ 10

การใช้งานลิขสิทธิ์ที่เป็นธรรมในการเรียนการสอน

1. ลักษณะการใช้งานลิขสิทธิ์ในการเรียนการสอน 12
2. ข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ 13
3. เกณฑ์การพิจารณา 13
4. ปริมาณการใช้งานลิขสิทธิ์ 14
5. การรับรู้ความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ 17

การใช้งานลิขสิทธิ์ที่เป็นธรรมในการรายงานข่าว

1. ลักษณะการใช้งานลิขสิทธิ์ในการรายงานข่าว 18
2. ข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ 19
3. เกณฑ์การพิจารณา 19
4. ปริมาณการใช้งานลิขสิทธิ์ 20
5. การรับรู้ความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ 20

การใช้งานลิขสิทธิ์ที่เป็นธรรมสำหรับงานโปรแกรมคอมพิวเตอร์

1. ลักษณะการใช้งานลิขสิทธิ์โปรแกรมคอมพิวเตอร์ 22
2. ประเภทของโปรแกรมคอมพิวเตอร์และการนำมาใช้งาน 23
3. ข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ 26
4. เกณฑ์การพิจารณา 27
5. การรับรู้ความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ 29

คำถามและคำตอบเกี่ยวกับลิขสิทธิ์โปรแกรมคอมพิวเตอร์ 32

ကဗျာ

คู่มือ
การใช้งาน **ลิขสิทธิ์**
ที่เป็นธรรม

กรมทรัพย์สินทางปัญญา
กระทรวงพาณิชย์

font

การใช้งานลิขสิทธิ์ที่เป็นธรรมเบื้องต้น

1. วัตถุประสงค์การจัดทำคู่มือ

โดยที่พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ได้ให้ความคุ้มครองแก่งานลิขสิทธิ์โดยกำหนดให้เจ้าของลิขสิทธิ์มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการแสวงหาประโยชน์จากงานสร้างสรรค์ทางสติปัญญาของตน เพื่อเป็นการตอบแทนความคิดสร้างสรรค์ของเจ้าของลิขสิทธิ์และก่อให้เกิดแรงจูงใจในการสร้างสรรค์งานใหม่ ๆ ต่อไป ขณะเดียวกันกฎหมายก็ต้องการให้สังคมได้ใช้ประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์นั้นๆ ด้วย เพื่อให้มีการเผยแพร่ความรู้อย่างกว้างขวาง ดังนั้นกฎหมายจึงกำหนดให้มีข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ไว้เพื่อเป็นการสร้างสมดุลระหว่างประโยชน์ของเจ้าของลิขสิทธิ์และผู้ใช้งานลิขสิทธิ์ โดยให้บุคคลอื่นสามารถที่จะใช้งานลิขสิทธิ์ได้ตามความเหมาะสมโดยไม่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์

เพื่อให้เกิดความชัดเจนและความสะดวกแก่ผู้ใช้งานลิขสิทธิ์ กรมทรัพย์สินทางปัญญา ได้จัดทำคู่มือการใช้งานลิขสิทธิ์ที่เป็นธรรม โดยแยกเป็นประเภทของการใช้งานในลักษณะต่างๆ เพื่อเพิ่มความชัดเจนและความสะดวกให้กับผู้ใช้ได้พิจารณาเป็นแนวทางในการใช้งานลิขสิทธิ์อย่างเป็นธรรม

แนวทางการใช้งานลิขสิทธิ์ที่เป็นธรรมตามที่กำหนดไว้ในคู่มือฉบับนี้ เป็นเพียงพื้นฐานในการพิจารณางานลิขสิทธิ์มาใช้ ซึ่งขอบเขตของการใช้งานลิขสิทธิ์ที่เป็นธรรมจะแตกต่างกันไปตามประเภทของงานลิขสิทธิ์และลักษณะของการใช้งาน ผู้ใช้จึงควรระลึกอยู่เสมอว่าแนวทางที่ปรากฏในคู่มือฉบับนี้เป็นเพียงหลักเกณฑ์การใช้งานลิขสิทธิ์เบื้องต้นเท่านั้น ดังนั้น ในการใช้งานลิขสิทธิ์แต่ละงานผู้ใช้จะต้องเลือกใช้งานเท่าที่จำเป็นและคำนึงถึงหลักเกณฑ์การพิจารณาในการใช้งานลิขสิทธิ์อย่างเคร่งครัด

2. สิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์

ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 6 และมาตรา 15 กำหนดให้เจ้าของลิขสิทธิ์ในงานสร้างสรรค์ประเภทต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ งานวรรณกรรม นาฏกรรม ศิลปกรรม ดนตรีกรรม ไรต์ทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ สิ่งบันทึกเสียง งานแพร่เสียงแพร่ภาพ หรืองานอื่นใดในแผนกวรรณคดี วิทยาศาสตร์ หรือศิลปะ มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการทำซ้ำ ตัดแปลงหรือเผยแพร่ต่อสาธารณชน รวมทั้งการอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้งานลิขสิทธิ์โดยการกระทำดังกล่าว และหากเป็นงานประเภทไรต์ทัศนวัสดุ สิ่งบันทึกเสียง ภาพยนตร์ หรือโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เจ้าของลิขสิทธิ์ก็จะมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการให้บุคคลอื่นเช่าต้นฉบับหรือสำเนาของงานเหล่านั้นด้วย ดังนั้น หากบุคคลอื่นต้องการจะใช้สิทธิดังกล่าวจะต้องขออนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อนเสมอ

3. สิ่งที่ไม่ใช่ลิขสิทธิ์

แม้ว่ากฎหมายลิขสิทธิ์จะให้ความคุ้มครองแรงงานสร้างสรรค์ประเภทต่างๆ ตามมาตรา 6 แต่ก็มีบางสิ่งที่ยกกฎหมายลิขสิทธิ์ไม่ให้ความคุ้มครอง ได้แก่ ขั้นตอน ความคิด วิธีการกรรมวิธี แนวความคิด หลักการ การค้นพบ หรือทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์หรือคณิตศาสตร์ นอกจากนี้ ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 7 ยังกำหนดให้งานดังต่อไปนี้ไม่ถือเป็นงานลิขสิทธิ์ คือ

- 1) ข่าวประจำวัน และข้อเท็จจริงต่างๆ ที่มีลักษณะเป็นเพียงข่าวสาร อันมิใช่งานในแผนกวรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์ หรือแผนกศิลปะ
- 2) รัฐธรรมนูญและกฎหมาย
- 3) ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง คำชี้แจง และหนังสือโต้ตอบของหน่วยงานของรัฐ
- 4) คำพิพากษา คำสั่ง คำวินิจฉัย และรายงานของทางราชการ
- 5) คำแปลและการรวบรวมคำสิ่งต่างๆ ตาม (1) ถึง (4) ที่กระทรวง ทบวง กรม หรือ

งานอื่นใดของรัฐหรือของท้องถิ่นจัดทำขึ้น

ดังนั้น สาธารณชนสามารถใช้งานดังกล่าวเหล่านี้ได้อย่างเสรี โดยไม่ต้องขออนุญาตผู้ใด แม้สิ่งดังกล่าวนั้นจะปรากฏอยู่ในงานลิขสิทธิ์ของผู้อื่น หากผู้ใช้งานไม่ได้ลอกเลียนด้วยคำใดในการนำเสนอผลงานของบุคคลอื่น เช่น สำนักข่าวไทยไม่มีลิขสิทธิ์ในข้อเท็จจริง หรือข่าวพม่าจับคนไทยเป็นตัวประกัน เป็นต้น เนื่องจากไม่อยู่ภายใต้การคุ้มครองลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย

นอกจากนั้น ชื่อผลงาน ชื่อต่างๆ (เช่น ชื่อคน ชื่อหนังสือ ชื่อเรื่อง เป็นต้น) ด้วยคำสั้นๆ คำขวัญ รายชื่อส่วนประกอบหรือส่วนผสมต่างๆ ของอาหาร เครื่องดื่ม ไม่ได้ได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ เนื่องจากไม่มีการสร้างสรรค์ที่เพียงพอ แต่พึงระวังว่าสิ่งเหล่านี้อาจได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายอื่น เช่น กฎหมายเครื่องหมายการค้า กฎหมายว่าด้วยการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม เป็นต้น

4. องค์ประกอบข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ได้บัญญัติ เรื่องข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ไว้ใน มาตรา 32 โดยกำหนดให้การใช้งานลิขสิทธิ์ในบางลักษณะสามารถทำได้โดยไม่ต้องขออนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ เพราะถือว่าเป็นการใช้ที่เป็นธรรม เช่น การใช้ในการเรียนการสอน การรายงานข่าว หรือการใช้งานโดยบรรณารักษ์ห้องสมุด เป็นต้น แต่การใช้งานดังกล่าวต้องอยู่ภายใต้หลักการสำคัญ 2 ประการ ประกอบกัน คือ

- 1) ต้องไม่ขัดต่อการแสวงหาประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์ตามกฎหมายของเจ้าของลิขสิทธิ์
- 2) ต้องไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควร

ตัวอย่าง

ในการรายงานข่าวภาพยนตร์เรื่องหนึ่ง ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับฆาตกรรมและสืบหาตัวคนร้าย ได้มีการเปิดเผยว่าคนร้ายคือใคร ซึ่งถือว่าเป็นสาระสำคัญของภาพยนตร์เรื่องดังกล่าว การรายงานข่าวเช่นนี้ แม้ไม่ขัดต่อการแสวงหาประโยชน์ตามกฎหมายของเจ้าของลิขสิทธิ์ แต่ถือว่าเป็นการกระทบกระเทือนสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควร เพราะอาจทำให้คนที่ทราบเรื่องแล้ว ไม่ต้องการไปชมภาพยนตร์เรื่องนั้นอีก เพราะทราบตอนสำคัญแล้ว การกระทำดังกล่าวจึงไม่เข้าหลักเกณฑ์ของการใช้ลิขสิทธิ์ที่เป็นธรรม